

גליון שיחת חברים

מימי הנחל

י"ד ע"י

איחוד האברכים הצעירים דחסידי ברסלב ירושלים
"מורשת הנחל"

מנחם אב תשע"ט

גליון ל"ו

נקודת החבר

ישראל זאב פרידמן

בוודאי להסעה כלשהי, האם יעלה על הדעת לאמור: "לא אודקק לחסדי הבריות יש לי ב"ה זוג רגליים בריאות עמם אצעד ואף אגיע..." יתכן שתגיע לבסוף, אך רק כעבור כמה ימים... כלומר, אם בגשמיות ברור הוא ופשוט, שלא ניתן להגיע ליעדים רחוקים אך ורק באמצעות כוחותינו המוגבלים, ולשם כך הועמדו לרשותנו כלים ואמצעים שיסייעו בעדינו להגיע רחוק. אף בענייני רוחניות כן, מה שנמנע מהתורה והמצוות ובכלל מעבודת השם שלנו להגיע למקומם הראוי מחמת מיעוט ערכנו וכוחותינו הדלים והמוגבלים ברוחניות, לכאן בדיוק נכנסים הצדיקים לתמונה, ועל ידי התקשרותנו אליהם הם לוקחים ומעלים את תורתנו ותפילתנו למקומם הראוי לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו.

כהסבר נוסף להמחשת הדברים הצבענו בפניו על קטע מהתורה מליקוטי מוהר"ן קמא ס"ה אות ב, שזה אך עתה למדנו בצוואת בדיבוק חברים, רבינו מדבר שם על ענין התקשרות והתאחדות כל חלקי התפילה וזה לשונו:

"וכש'הדבור יוצא, והדבור הוא יוצא מהנפש, כמו שכתוב 'ויהי האדם לנפש חייה', ותרגומו: 'לרוח ממללא'... אזי הדבור מבקש ומתחנן מהנפש, לבל תפרד ממנו. ותבך פשי' יצא אות ראשונה, כגון אות ב"ת מתבת ברוך, אזי מבקש ומתחנן מהנפש לבל תפרד ממנו. פי איה תוכל להתפרד ממנו, לגדל ההתקשרות והאהבה שיש בינינו. פי איה רואה את יקר יפיי וזיוי ודדרי ותפארת, ואיה תוכל לנתק עצמה ממנו ולפרד מאתו. הן אמת, שאמה צרי' לילך יותר, כדי ללקט עוד סגלות יקרות וחמודות גדולות, אבל איה תוכל לפרד ממנו ולשפח אותי, על כל פנים תראה שכל מקום שיתלך

הריני מקשר "עצמי" בתפילתי לכל הצדיקים

ישבנו בצוואת חבורת אברכים מאנ"ש לשעה של קורת רוח בשיחת חברים באחד מבתי הכנסת ברסלב המצויים בפרברי הערים. השיחה נסובה לה על ענין ההתקשרות לצדיקים. בבית המדרש ישבו באותה שעה כמה אברכים שאיוו להם את המקום השקט והנינוח לשקוד על משנת תלמודם בשלוה, אברכים אלו אינם נמנים על חסידות בכלל ועל ברסלב בפרט שקועים היו בלימודם, אולם הדי הדברים הגיעו לאזניהם ובלא משים הטו אוזן פה ושם לדברים הנאמרים. היו אלו דיבורים שלא הורגלו לשמוע כמותם עד כה והם משכו את לבם עד שהחלו לגלות בהם ענין. לאחר שנסיימה לה אסיפת החברים, פנה אלינו אחד מהם במבוכה קלה כשהוא מודה שהקשיב לדברים, אולם הוא ציין שהמושגים והערכים ששמע זה עתה ובעיקר על הענין של ההתקשרות לצדיקים נשגבים מבינתו, שלא לומר זרים לחלוטין...

הוא מעולם לא שמע על מושג זה שמנוגד לכאורה לאופן חינוכו והשקפת עולמו - שעל כל אחד לעמול ולהתייגע לחתור בכוחותיו העצמיים שחונן בהם משמים, תוך שאיפה מתמדת לגדול ולצמוח להגיע לייעוד הנכסף של 'גדול הדור'...

הוא ביקש, אם אפשר, ולו על קצה המזלג, לקבל הסבר כלשהו לסבר את אוזנו על ענין זה. נתנו לו להבין שלא ניתן להקיף את הנושא על רגל אחת בשעה מועטת, אולם נשתדל בס"ד להטעים אותו עד כמה שידענו מגעת.

תאר לך, פתחנו במשל מהחיים, שכנך הקרוב עומד לחתן הערב את בנו מחוץ לעיר, ואתה חש חובה אישית לקחת חלק להשתתף בשמחתו לאחל לו ממיטב ברכותיך. כדי להגיע לאולם המרוחק תזדקק

דבר האיחוד

כאשר מסתובבים בין האברכים בתקופה האחרונה מרגישים שינוי, לא תמיד אפשר להצביע מהות השינוי אך האוירה השתנה, החבורות השבועיות מלאים מזן אל זן, התפילת שחרית כוונתית מדי יום ביומו בכח ובהתעוררות, בסעודה שלישית מתאחדים ומתחדשים האברכים מדי שבוע מחדש בזמירות ושמיעת התורה בליקו"מ, ועתה מבשרים המודעות על כינוס האדיר "קחו עמכם דברים" שתתקיים בימים הקרובים. ואנו תפלה אל ה' שיקויים בנו המשך הפסוק "ושבו אל ה'" כהכנה דרבה לנסיעה לציון רביז"ל על ימי ר"ה, שנוכה לתשובה שלימה באמת אמן.

וּתְבוֹא לְשֵׁם לֹא תִשָּׁכַח אוֹתִי, וְלֹא תִפָּרֵד מִמֶּנִּי. מִכָּל שָׁכֵן כְּשֶׁגֹּמֵר תִּבָּה אַחַת, אֲזִי כָל הַתִּבָּה מִבְּקִשְׁתָּ כָּל הַנֶּ"ל. וּמִלִּפְפֶּת וּמִחִפְּקֶת אוֹתוֹ, וְאֵינָה מִנְחַת אוֹתוֹ לִילָךְ מֵאֵתָה כֶּנ"ל:

דיבורי התפילה מאיר לנו רבינו הקדוש נחצבים ונחתכים למעשה, מעצם נפשו של האדם, על האדם לקחת את כל דיבורי התפילה שיוצאים מפיו ולקשרם באגודה וחיבה אחת האדם, שאם לא כן, אם לא ישכיל לקשר ולאגוד את התפילה מראשיתה לסופה יוצר כאן סוג של פיזור חלקי הנפש...

כדי לחדד יותר את המשמעות של הדברים השתמשנו בסיפור מצמרר שהתרחש לפני מאות שנים באחת מתקופות האופל הקשות של עם ישראל, בעת גזירת הקנטוניסטים האיומה. בעיירה קטנה בערבות אוקראינה התגוררה אשה אלמנה עניה דוויה ולה שני ילדים הרכים. כשהגיעו החוטפים לביתה לקחת את שני ילדיה לשרת בצבא הצאר, נאבקה האם בכל כוחותיה למנוע את הדבר, זעקות השבר פילחו את כל העיירה היא רצה בשארית כוחותיה אחרי החיילים האכזרים והתחננה בדמעות דם להשיב את ילדיה, בתוך כך פנה אליה הקצין הממונה ובאכזריות שטנית הציע לה לקחת בחזרה את אחד הילדים. היא אכן תפסה בילד הראשון והחלה לברוח עמו, מיד פצח השני בזעקות קורעות לב: "אמא למה עזבתני", היא עזבה את הראשון ונפנתה לאחוז בשני, מיד פתח הראשון ביללה מרה... כך חזר המחזה

ונשנה כשהיא אווזת בראשון בוכה השני וחוזר חלילה... לקול צחוקם האכזרי של החיילים. לבה לב האמא לא עמד במעמסה הרגשית האיומה ובו במקום התמוטטה והשיבה את נשמתה המיוסרת לבוראה בלי להציל אפילו את אחד מהם... (כשאחד מגדולי בעלי המוסר חזר על סיפור זה, הטעים, שאם המקרה הזה רח"ל היה מתרחש עם האבא, קרוב לוודאי שכן היה מצליח להתנתק מרגשותיו העזים, ולהציל לפחות אחד מהם... בזה הסביר את ההבדל בין רחמי האב לרחמי האם. ואכמ"ל)

מוהרנ"ת זי"ע"א בכמה מקומות בליקוטי הלכות בפירושו לתורה זו, מאריך להסביר שעניין קישור כל חלקי התפילה להיות לאחדים, היא משימה נעלה מנשוא, רק יחידים הצדיקים מסוגלים לה בשלימות, (ר' לוי יצחק היה אומר כשאדם מכניס כח בתיבות התפילה אזי כל תיבה נותנת לו כח לתיבה השניה ועי"ז עושה מכל התפילה אחד) אי לכך, בכדי להגיע לשלימות תיקון התפילה, אין מנוס אלא להתקשר בתפילתנו לצדיקים האמיתיים שהם יסייעו בידינו ויגמרו בעדנו. אמור מעתה, כשאנו מכריזים וקוראים הריני מקשר "עצמי" הכוונה היא (גם) ל'עצם' הנפש שיוצא ונחצב 'בתפילת', וכיצד, 'על ידי הצדיקים' שהם מחברים ומקשרים את התפילה מראשה לסופה ומוליכים אותה למקומה הראוי, השי"ת יזכנו להתקשר לצדיקים האמיתיים באמת ובתמים לטוב לנו על הימים.

**דחקות הפרנסה ושאר המיצרים מטריפים את דעתי.
'טעם בתפלה' שכחתי מה זה.
תיקון המידות, שבירת התאוות, מאיפה אני מתחיל??
האם הכל רחוק ממני??**

כל התשובות במעמד האדיר "קחו עצמכם דברים"

**יום שלישי, כ"ו מנחם אב
בהיכל ביהמ"ד הגדול דחסידי ברסלב
רחוב מאה שערים**



**"קחו עצמכם
דברים"**

**יום שלישי
כ"ו מנחם אב**

סיפור התקרבות

ישראל טנג'י

במדינה רחוקה כזאת", ושם בדבר המערכת תימצת הכותב במילים פשוטות את התורה הנלמדת, וראיתי שם איך שהכל יורד לעולם העשיה [מלכות - יראה תפארת\משפט - התבודדות וכו'] ושייך לכל אחד ואחד באשר הוא, וזה גרם לי לראשונה בחיי לפתוח את הספה"ק ליקוטי מוהר"ן, ומכאן כבר נמשכתי בחבלי עבותות במשיכה פנימית ללמוד עוד ועוד, והיה לי מזה חיות גדול [שוב רואים שממאמר קצר ופשוט ביותר בלא שום התחכמויות, אך ורק מדבריו הק' של רבינו הק' יוצאים מזה דברים ובניינים נפלאים].

אך בלימודי למדתי הספר הק' כמו כל ספר חסידות אחר, שמועיל בעבודתי את ה' אך לא יכולתי להבין למה 'הם' [-חסידים ברסלב] עושים כזה עסק מרביה"ק יותר מכולם לא הבנתי שיש בספר זה גילוי ודרך חדשה.

התווכחתי עם חברי לחדר וקבעתי עמו לימוד משותף מידי ערב בבית מדרשינו מא"ש, ואמנם עדיין לא זכיתי לטעום טעמו של רבינו באמת, הגם שנתפעלתי מעומק העיון שאפשר ללמוד בספר זה ומ'ח"י הכללים, אך זאת ראיתי מיד שהחברות לומד בחיות וכיסופין כאלו לרוחו של משיח ממש... וגם דיברתי שיחה קצרה עם א' האברכים החשובים שישב אז בקביעות בביהמ"ד והיה מקדם את פני כל יום ב'א גוטע נאכט' ועי"ז נכנסתי עמו לשיחה וגם עליו נראו חיות וכיסופין וגעגועין למשהו עלום ונמשכתי לכיסופין אלו וגם אני רציתי כמוהם לחיות חיים טובים אמיתיים כאלו... [שוב רואים מ'א גוטע נאכט' והארת פנים פנים יוצאים דברים ותיקונים גדולים]

אך פחדתי מאוד שהכל הוא משיכה זמנית שנובע מ'אורות' לא מבוססים וכעבור זמן אשאר קרח מכאן ומכאן והייתי מבולבל מאד, ומתוך בילבולי התחלתי לצאת כל יום לסנהדריה להתבודד...

כעבור כמה ימים בהם התבודדתי בקביעות היה ברור לי מעבר לכל ספק שזה רצוני ית' וכאן אקבע מקומי וכו', וב"ה תהלה לקל חיי מני אז ועד עתה הנני מחפש וחותר אחר רוחו של הצדיק האמת ותלמידו הקדוש ואנשיו האמתיים ובחסדו זכיתי לרצות ולהתפלל שאזכה להתקרב אליו יותר ויותר וללכת בדרכי עצותיו באמת.

וכאן המקום להודות לה' ולצדיק האמת שקרבני אליו, ולכל השליחים על הדרך שזכו להיות להם חלק בהתקרבותי לרבנו שיביאני לתיקון נפשי לעד.

וברצוני לעורר כאן שכפי שהדגשתי בכל שלבי הסיפור הכל היה ע"י פעולות פשוטות ובלתי מכוונות, וכמו שאמר רבינו"ל שלפעמים אין הדיבורים פועלים את פעולתם ומתגלגלין מאחד לשני עד שמגיע לאחד ומעורר אותו לעבודתו ית' וכו', נתחזק ונתאמץ כולנו לעשות טוב כמה שיותר ולהאיר פנים לכל אחד ולדבר דיבורים בעבודת ה' ולכותבם עלי גליון והצדיק חוטף הכל ובונה מהם בניינים נפלאים.

ה' יעזורנו שנזכה להתקרב תמיד ולעלות מדרגה לדרגה בהתקרבות ובהתקשרות אמיתי זיך אנהאלטן אין רבי'ן תמיד ולקבל ממנו רוח חיים וחיות מאצר מתנת חנים מהפראסטאק הגדול באמונה שלימה, אמן.

בשנות בחרותיי המוקדמות והשי"ת שממנו מצעדי גבר כוננו, הצעידי וכיווני לבית מדרשו של אחד ה'מפורסמים' שבירושלים, חצר חסידות קטנה [ואינה 'מפורסמת'...]. האדמו"ר שם הוא דוקא [די] כן עובד ה' ומכוון ודורש מחסידיו לעבוד ה', והרגשתי חיות גדול בעבודתי לפי דרכו של האדמו"ר ולפי הדרכתו.

"נאר ער האט געפילט עפ"ס א חסרון אין זיין עבודה און ער ווייסט ניט וואס. סיגייט אים אפ און ער ווייסט ניט וואס" הלא לפי השגתי וידיעתי אז הרי עבדתי את ה' כמו שצריך.

התחלתי איפה לחפש בעולם מים חיים להרוות צמאוני, עיינתי רבות בספרי החסידות למצוא מרגוע לנפשי הכוספת, ובעיקר נדבקתי ונתקשרתי לספה"ק אוהב ישראל להרה"ק מאפטא זי"ע, והתחלתי ללמוד ולהתפלל על הנלמד שאזכה לקיימו.

אך ברצוני כי עז לקיים את מה שלמדתי להרגיע הצמאון שבער בקרבי, נתקלתי בבעיה - שהרי רוב העצות בספרי הבעש"ט ותלמידיו הק' מונחים על יסודות בנויים מספרי הקבלה, ואין שום אחד מהם שיסביר לפשוטים ויורידנו לעולם המעשה כפשוטו איך לקיימם [ולדוגמא בספה"ק אוהב ישראל הנושא המרכזי עליו מיוסד רוב התורות הוא להעלות המלכות ע"י תפארת... ונפלאתי שהרי דרך הבעש"ט הוא לעזור לפשוטי עם שפלים כמוני להתקרב להשי"ת כידוע והנה כל העצות הם רק למחצדי חקלא לאינון ידיעין לזרקא אבנא לאתר דאתגזרת מתמן...].

אז התחלתי לחפש ולשוטט בספרי חסידות למצוא ספר או משפיע אחד שיוכל להסביר לי איך מקיימים העצות לעובדא ולמעשה ולא רק לדבר על נושאים גבוהים ונשגבים, עברתי בספרי חב"ד, ספרי קאמרנא, סלונים וכו', אך לא מצאה היונה מנוח לכף רגלה.

'כמובן' שלא העזתי לחשוב כלל להסתכל בספרי רביה"ק באותה התקופה, שהרי ברסלב הוא רק חיזוק לנשים לקטנים וחלשים... ולא העליתי על קצה דעתי שיוכל להיות איזה תרופה לנפשי מכיון זה, הרי אני מה'משכילים' בחב"ד וכדו' ומה לי לעיין בספרים כאלו.

וה' המרחם על כל מעשיו ואפי' על רחוק ושפל כמוני, אינה לידי הסיפור שהופץ אז באלפי עותקים "פיר וועלטען" שהשכיל הכותב החשוב להראות מתוך מעשה זה שכל מיני אנשים חזקים וחלשים ת"ח ועמי הארץ, חילונים חרדים, קרובים ורחוקים, כולם כאחד מרגישים ה'חסרון' בלבם ואין שום עצה או מזור לחולאת זו אלא הרופא הגדול ביותר, ומסיפור זו נסדקו חומות ההתנגדות שבניתי לעצמי.

והנה באותה העת ישנתי בדירה שכורה משותפת עם עוד בחורים ובחדרי ישן אז אחד מאנשי הבעל תפילה [שהתווכחתי עמו רבות בנושא...] וכאשר התחילו ההולכים בתורת ה' במסגרת 'תמימי דרך' ללכת עם תורה ט"ז וי"ל גליון "אשרי תמימי דרך" השאיר הנ"ל לתומו על השולחן גליון זו - [והוא השאירו לפי תומו ולא חשב שיצא מזה שום דבר, הרי שע"י כל פעולה קטנה ולא משמעותי בפרט להשאיר ספרים ותורות מרבינו ז"ל ותלמידיו הק', אפשר לפעול הרבה - וכמש"כ ר' נתן בימי מוהרנ"ת] וזה יקר בעיני מאד שזכיתי להשאיר ספרי רבינו ז"ל

לכבוד חברי היקר

הגדל בין אלני השדה של הראש בית..... נ"ו

ישר כוחך על המכתב שכתבת, קראתיו פעמיים שלוש ומאוד נתעוררתי ממנו לענין הביטול שנעשה ע"י ההתבודדות.

וכשקראתיו נזכרתי מהמסופר על מוהרנ"ת שכשבא לאנשי הרה"ק ר' אורי מסטרעליסק דיבר עמם מתו' זו ונכנסו דבריו בלבם ויסדו אז "חברת הניעור בלילה" והיו יוצאים בלילה להתבודדות וכשבא ר' נחמן מטולטשין אחר כמה שנים לשם מצא עוד אנשים שקיימו זאת.

ובודאי ענין זה צריך חיזוק גדול מאוד נהייתי שכתבת לי מענין זה וכן כשקראתי מה שכתבת בסוף מכתבך בענין של שפלות - נפשי כעפר לכל תהיה, נזכרתי בסיפור שסיפר ר' נתן שפירא מסבו הרה"ק צ"ר שמואל (יתכן ששמעת את הסיפור אך אעפ"כ דבר בעתו מה טוב) וכך סיפר: כשחיתן ילדיו והיה זקוק לכסף רב (כנצרך לדברים אלו) נודמן אז שהיו באים אנשים מחו"ל לאיזה עסקן בירושלים והיו מבקשים ממנו שישלחם לאיזה צדיק שיתן להם ברכה והיה שולחם אל ר' שמואל ולעוד אדם גדול, וכשהיו מגיעים לר' שמואל היו משאירים הרבה פדיונות וכן"ל היה זקוק אז לכסף וכשראה ר' שמואל שהאנשים לא מפסיקים מלבוא קרא לחתנו וא"ל לברר מי שולחם לאחר שברר מי זה המתין כמה ימים ואח"כ שלח לקרוא לו וכשהגיע אליו נעמד ממקומו והתחיל לצעוק (ואף שלא היה דרכו בכלל להגיד דעות לאנשים ובפרט לא לצעוק) ולבכות מה עשיתי לך האם פעם פגעת בי או עשיתי לך איזה צרות, מה אתה רוצה ממני מדוע אתה שולח אלי אנשים וכך חזר כמה פעמים ע"ז שעושים ממנו עסק ופרסום והרגיש בזה ביזיון גדול שמכבדים אותו בשעה שלא מגיע לו כלום ואותו עסקן היה המום ממה שארע עימו לפי שחשב שבודאי ישבח אותו ויודה לו ואף יתן לו מעשר אך לכוה תגובה לא ציפה כמובן שאחרי זאת הפסיק לשלוח אליו אנשים וכשם שהפסיק אצלו הפסיק גם אצל השני ולאחר זמן מה רמז לו השני מדוע נחלש הענין אנשים עם הפדיונות (היינו מדוע הפסיקו להגיע אליו) אמר לו אותו עסקן שעכשיו הוא מבין מה בין ברסלבער' חסיד לשאינו כן, ידידי מה אומר לך הסיפור מאוד עורר אותי לאיזה מדרגה יכול לזכות אחד המקושר ומבוטל לצדיק שהרי ר' שמואל לא היה קטלא קניא הוא הרי ידע ש"ס ופוסקים וספרי רבינו וכו' וכו' וכל העבודות שהיה לו חצות ותפילה בכח וכו' וכו' והקדושה והטהרה שהיה חד בדרא ואעפ"כ זכה לכוה שיפלות ביטול הישות עד כדי כך שאפילו שהיה נצרך לכסף כשאחד התחיל לעשות ממנו עסק ופרסום עשה צעקות נוראות.

וכן כ' רבינו בתו' נ"ה ס"ז וז"ל כי כשאדם עומד בהיכל המלך ומבטל עצמו מכל וכל, ואין רואה שום דבר אלא את המלך רואה, בודאי כששומע איזה חרפה וביזוי הוא מפרש את החרפה וביזוי לפי של כבוד למלך, כי איך אפשר שיבוא אחד לתוך היכל המלך ויבזה את המלך אלא בודאי אלו דברים הם דיבורי כבוד, ומתבונן בדיבורים איך לפרש ולצרף אותם שיתהוו כבוד מהם למלך ואין לחשוב שמה אלו החרפות עליו נאמרים, זה אינו כי מי הוא הלא ישותו נתבטל, ואין כאן אלא המלך בעצמו עכ"ל.

התבונן בדיבורים אלו וראה איזה דרגות רבינו מגלה לנו ורוצה שגם אנו נגיע לדרגה זו שהרי זה ביטול הישות עד כדי דאפי' כשמחרפין

אותו אינו חושש שזה עליו [עאכו"כ שאם יש כבוד אינו חושב שזה בשבילו אלא מעלהו לשורשן] וממילא צריך להפוך החרפות לכבוד לפי שאי אפשר שיכנס אחד להיכל המלך ויבזה את המלך.

ועי' בתחילת הסעיף שכ' רבינו וכל זה צריך המתפלל לתקן בתפילתו-והיינו שרבנו מדבר אלי ואליך שצריך להגיע לביטול הזה.

-הריני מוסר לך מודעה שכל מה שאני כותב אף שבעקרון זה נכתב אליך, אני כותב את זה לעצמי והיינו שהדברים שאני כותב זה הרגשים שלי ודברים שאני צריך לתקן ולהתחזק בהם אלא שלחזק ולעורר את השני יותר קל מאשר את עצמו, וכן יש הרבה דברים שבאלה שהייתי חושב מה לכתוב לא הייתי חושב עליהם, ועכשיו שאני זוכה לכתוב אני זוכה להתעורר ובפרט במה שאתה כותב שזה הנקודה שלך שאין לי ואני צריך לקבל ממך, וזה התועלת של המכתבים וזה מש"כ רבינו בתו' קפ"ד שכשמדבר עם חברו ביראת שמים נעשה אור ישר ואור חוזר "ולפעמים האור חוזר קודם האור ישר" וזה בדיוק קורה אצלי שלפני שאתה מקבל את המכתב דהיינו אור ישר אני מקבל את האור החוזר-

נחזור לעניינינו -אך כיצד זוכים לזה שהאדם מגיע לכוה דרגה ונראה לי דיש לדקדק בלשון רבינו שכ' כי כשהאדם עומד בהיכל המלך, ומבטל א"ע מכל וכל ואין רואה וכו' מסתמא כשתקרא מכתבי תהיה אחר כמה שיחות של החיל ורעדה של אלול ושפרו מעשיכם מאימת יום הדין, וכן מהחלטה עצמית שלך לזמן החדש וממילא יש לך הרבה דברים שאתה מעונין לעשות, ממילא צריך שתדע [אני חוזר שהדיבורים האלו נאמרים בעיקר כלפי כי זה דברים שאני מרגיש חיסרון גדול אלא יתכן כיון שיש לך אותו אורה שאני מונח בו יתכן שזה נוגע גם כלפיך אך חלילה איני בא לומר מוסר אלא להתחזק ביחד] שללמוד תורת ה' ולדעת עוד מסכתא ועוד מסכתא וללמוד עוד שעה ועוד שעה אין זה התכלית ולא לשם כך באתי לעולם אלא התכלית הוא לעבוד את השי"ת ולעבוד את השי"ת גילו לנו חז"ל שתלמוד תורה כנגד כולם, וכשם שרצונו ית' שנדע התורה הק', ובפרט שעיקר התקשרות האדם להשי"ת זה במח ואנו אין לנו כח ויכולת לחשוב כל הזמן ברוממותו ית' ולחשוב בהשגות אלוקות, הלכך עבודתינו הוא ללמוד ולעסוק בתורה הק', ולייגע את מוחינו, וכל מה שהאדם מייגע ומאמץ את מוחו בתורה הק' הוא יותר דבוק בהשי"ת, לפי שכל התורה הוא שמותיו של הקב"ה וממילא האדם שלומד תורה הוא דבוק להשי"ת, וזהו התכלית להיות דבוק בהשי"ת כמו שהיה קודם ירידתו לעוה"ז, וממילא כאשר שואלין אותי מה אני רוצה התשובה איננה אני רוצה ללמוד כך וכך דפים, שעות, תורות וכדו', אלא התשובה האמיתית היא רצוני לעשות רצוני ית', ורצוני ית' הוא שאעסוק בתורה הק'.

ומעתה שרצוני הוא רק לעשות רצוני ית', והצדיק שהוא יודע רצוני ית' האמיתי, ומגלה לי שרצוני הוא לעשות בכל יום ויום שעה התבודדות, ולהגות בספרי הק' ולדבר שיחת חברים, ולהשקיע כל הכוחות בתפלה, ודאי כל אשר יאמר כי הוא זה אעשה, לפי שזה הוא התכלית לעשות רצון ה' והצדיק יודע מה הוא רצוני, וממילא באותו השתוקקות ויגיעה שאני משקיע בתורה ארוץ לתפילה והתבודדות וכו' וכו', אבל אם אני הולך אחרי הרוח שיש בחברה, והוא לדעת עוד מסכתא וללמוד עוד כמה שעות וכו', ממילא אני בא עי"ז לזלזל בשאר דברים - תפלה התבודדות וכל הנהגות הצדיק.

והעיקר שאני כותב את זה לעניינינו, שברגע שאני רוצה מה שהחברה רוצה, כיצד אזכה לשפלות באמת הרי כל עבודתי היא בשביל עצמי שאני ילמד שאני ידע וכו' וכו', ואף שאני יכול לשתוק למבזים אותי, אבל להגיע למה שסיפרנו מר' שמואל שפירא לא שייך, ובפרט להגיע למש"כ רבינו ודאי שלא שייך.

ומה שכתבתי לאו דוקא בלימוד בתורה, אלא ה"ה בעבודת המידות ושבירת התאוות שיש אדם שמתגבר על מדה זו או זו אבל רצונו הוא שיהיה יותר מושלם ולא שאין זה טוב אלא שלא לזה צריך לשאוף, אלא שאני רוצה לעבדו ית' וכדי לעבדו אמרו לי חז"ל הדבק במדותיו מה הוא רחום אף אתה כן וכו' וכשאין אדם הולך בזה הדרך נאמר עליו המשל שהיה אדם שעבד על מידות למשל בחודש אחד עבד על מדת הגאווה ובחודש אחר עבד על כעס ואז נכשל בגאווה וכשהעירו לו אמר בחודש הקודם עבדתי על הגאווה אבל עכשיו אני עובד על הכעס ויכול אני להתגאות כרצוני, כמובן שזה מעורר שחוק, אבל יש דברים בגו בדקות ולפעמים אף יותר מזה.

וזה מדויק במה שכתב רבינו "כי כשהאדם עומד בהיכל המלך ואינו רואה שום דבר אלא את המלך רואה". והיינו שהאדם נמצא בהיכל המלך שכל מחשבתו הוא רק למלך ואינו רואה כלום היינו שאינו רוצה שום דבר לעצמו, אלא את המלך - לכבוד השי"ת. כמובן שיש בזה שלימות אבל מ"מ יש בזה גם דרגות ואצילנו זה לפחות ברצונות שזה אני רוצה ואף שמעשי מוכיחים שאני עובד לפי הרצונות מ"מ זה אני רוצה.

וכן מש"כ רבינו ומבטל עצמו מכל וכל שזה הענין של התבודדות להתפלל הרבה על דבר זה וממילא בסוף זוכה למש"כ רבינו שנהיה כ'כלום', וכמו שראו אצל ר' שמואל שפירא שהיה מבוטל לגמרי, ולא החזיק כלום מעצמו.

השי"ת יזכנו שנזכה ללכת בדרכי הצדיק אמת המוליך את הפשוט שבאנשיו על דרך של צדיקים גמורים.

חלק שני

מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד - ליקו"מ ח"ב תורה כ"ד

לשון רבינו בשיחות הר"ן כ' כשהאדם כל היום בשמחה אזי בנקל לו לייחד לו שעה אחת ביום ולשבר את לבו ולהשיח את אשר עם לבבו לפני השי"ת, עכ"ל.

תתאר לעצמך שאתה עומד ב' אלול ואין לך כסף לנסוע לאומן ח"ו, ואחרי יום בא אליך אדם ונתן לך כרטיס טיסה, הרי זה פשוט שתהיה בשמחה ותאמר ב"ה אשר לא עזבני וכו', אך אם אתה חושב על אומן כל השנה וממוצאי ר"ה אתה מחשבן כיצד יהיה לך כסף ואתה הולך לעשות מבחנים וללמוד וכו' וכו', ובי' אלול יש לך את הכרטיס טיסה ביד, אין לך שמחה בזה שיש לך הכרטיס.

זה לכאורה המציאות שלי ושל עוד הרבה אנשים, אבל האמת אינו כן, שהרי כאשר אני עובד או כל דבר אחר כיצד להשיג כסף וכי אני יכול לעשות משהו בלא עזרת השי"ת, הלא אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזים עליו מלמעלה, וא"כ מדוע אין לי שמחה גדולה בזה שהשי"ת שילם לי כרטיס טיסה, והתירוץ לזה הוא ההסתרה שיש בעולם מהשי"ת שאני חי ב'כוחי ועוצם ידי', - זה בגשמיות וה"ה ברוחניות יש אחד שלומד ומבין וחוזר ויודע, ולפעמים יש לו שמחה ולפעמים אין לו, [מה אומר לך יתכן שתתפלל ע"ז זה ההרגשות שלי שאני יכול לשבת וללמוד וכו' ואין לי את השמחה כמו שיש לבעל תשובה שזוכה ללמוד ולהתפלל] ויש אדם שאינו מבין ומתייגע כמה שעות ובסוף מבין ודאי שיש לו שמחה שזכה להבין וכשקם מהלימוד אומר ב"ה שהבנתי, ודאי שההבדל בין שני האנשים שהא' אינו מרגיש כלל שהשי"ת עזר לו אלא זה פשוט אצלו שכך זה הולך, אבל השני מרגיש שעזרו לו, אבל אעפ"כ יש עוד מעלה גבוהה ונשגבה מזה

שהאדם שקם מהלימוד אומר ב"ה שזכיתי ללמוד כמה שעות שהרי כיצד יש לי הזכות ללמוד תורת ה' אחרי שעשיתי מה שעשיתי וכל ימי חייו הוא מלא שמחה אף שלא זכה להבין כי העיקר זה ללמוד ולהתקרב להשי"ת, וזה מקושר למש"כ לעיל שזה תלוי מה הרצונות של האדם וא"כ ברגע שהאדם רוצה את השי"ת ממילא הוא מרגיש שמחה בזה, ובאמת עיקר השמחה הוא כמש"כ רבינו ל"כ כמ"פ בזה שאני יהודי וזוכה לחטוף כמה מצוות בכל יום ויום ואף שלצערינו הרב אנו לא נמצאים בכזה שמחה אבל זה תלוי בנו, והיינו ע"י שנוכח לעצמינו מדי יום ביומו אשרינו מה טוב חלקינו ומה נעים גורלינו וכו', וכמו שמוהר"ת כותב במכתבים שראוי לנו לומר בכל יום אלפים פעמים אשרינו, וכן כשגומרים את הסדר אומרים ב"ה שזכיתי ללמוד ולהבין.

וכשהאדם זוכה לזה שיש לו את השמחה האמתית שהשי"ת מזכהו בכל פעם ופעם לחטוף איזה דבר בעבודתו ית' ממילא הוא מרגיש שאין לי כלום שהרי מעצמי לא הייתי זוכה לזה, וכי מה שאני יהודי זה מעצמי, הלא זה רק בחמלת ה' עלי, ומכ"ש מה שזכיתי לידע מרביה"ק וכמו שאמר מוהר"ת מה שהעולם רחוקים מהצדיק אין זה קשה לי אלא שאני מבין כיצד אני זכיתי להתקרב לרבינו וא"כ כל דבר שאני זוכה לחטוף בתורה ותפלה, הלא הכל מאתו ית', וכמו ששמעתי מהרה"ח ר' אברהם יצחק כרמל שהאדם צריך לחשוב האם הוא בכלל ראוי שישמעו את הדיבורים שלו, וא"כ כשאני זוכה ללמוד ולהתפלל הכל מאתו ית' וא"כ אני מלא שמחה שהשי"ת נותן לי כל זה, ואפשר לומר שזה מה שאנו אומרים ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך, והיינו כשהאדם רוצה לדעת האם הוא רק סומך ובוטח ע"ע זה תלוי בשמחה, וזה מש"כ כשאני בוטח בחסדך אזי יגל לבי בישועתך לפי שמעצמי לא מגיע לי כלום וכיוון שהכל מתנת חנים ממילא יש לי שמחה, [וכן להיפך כשרוצה לשמוח צריך לדעת שהכל תלוי בחסדי ה'], וזה מה שאנו מתפללים בשבת ושמוח נפשינו בישועתך והיינו שאני ישמח בישועה וזהו לפי שאני יודע שמחמת עצמי לא למגיע לי כלום והכל הוא רק מאתו ית', וממילא כשהאדם חי בכזה מצב מכיר הוא שאין לו כלום מעצמו וזה מש"כ רבינו שע"י שמחה זוכים ללב נשבר, שכיון שהשי"ת גומל עימי חסדים רבים כ"כ א"כ כיצד אני יכול להתנהג איך שאני מתנהג, וע"י שיש לאדם לב נשבר הוא זוכה לביטול היישות לגמרי, ה' יזכינו.

וזה מש"כ ר' יצחק ברייטר בשיר ידידות יעצנו על כל זה רבינו לשמוח בכל ימינו ובפרט בשבתות קדשינו ולעשות ריקודים על שמחת יהדותינו.

והנה התורה לאלול הוא תורה ו' והעיקר הוא היוצא למעשה ועיקר מה שצריך הוא השני בקיאות ברצוא ובשוב, וכבר אמר ר' נתן שבקי בשוב הוא בקיאות גדול מאד ויותר מהרצוא, ולכן צריך וחיוב גדול לחזק ולשמח עצמו בכל מה שעושה, וכמה שאני כותב לך אתה צריך לחזור ע"ז אלפים פעמים ולשמוח בכל נקודה ונקודה לפי שאל"כ א"א לעמוד אלא כשהלב בוער ואם הלב קצת נחלש ומתחיל לעבור מה שעובר מתיאשים מהכל מהשלימות ששאפו להגיע.

יש עוד הרבה לכתוב אך לע"ע אפסיק כאן. אני מצפה למכתבך בקרוב שתעוררני ותחזקני כי ה' הטובה עליך שאף שאני כותב לך אבל אמרו חז"ל אין חבוש מתיר עצמו.

העיקר להיות בשמחה ולהתחזק ברצונות.

מאת חברי המצפה לישיבה.....

גב. מש"כ בענין הבלבולים שיש בכתיבת מכתבים אף לי היו בלבולים מזה מחמת חוסר זמן וא"ל א' מאנ"ש תזכור שגם מוהר"ת לא היה לו זמן ואעפ"כ עסק בהדפסת ספרי רבינו ושיחת חברים ומכתבים, ואם לא הוא מי יודע מה היה נשאר לנו מרבינו לא היה נשאר כלום כמו שאמר רבינו וכן אנו בלא להחזיק בידך לא ישאר כלום מאתנו.



לקדושים אשר בארץ

חקר קברי צדיקים ומקומות הק'

שמואל מאיר חשין

בתקופה האחרונה, בהשפעתם של גורמים ידועים ואינטרסנטיים, הופצה "עלילת דם" בנוגע להנהגתו של החסיד הנלהב רבי שמואל הלוי הורביץ זצ"ל, כאילו היתה מנוגדת לדעתם של כל גדולי רבני ירושלים בימיו, שפסקו כי העליה להר הבית אסורה באיסור כרת.

הם מצטטים ציטוטים חלקיים מיומנו הסוער "ימי שמואל", אשר בהם ניתן לבלבל רק את מי שאינו יודע בין ימינו לשמאלו; כי בעוד רבי שמואל בסך הכל מתאר את המנהג שנפוץ בימיו, מנהג הקיים עד לימינו אלה ע"י צאצאי היישוב הישן בירושלים, הנשמר מתוך זהירות מופלגת שלא להכנס אפילו כל שהוא לספק קל שבקלים של שטח הר הבית - הרי שהם מנסים להפוך את הקערה על פיה, כאילו הוא מתאר מנהג של כניסה לתוך הר הבית רח"ל.

בשורות דלהלן נוכיח לכל מבקשי האמת כי אך שוא ושקר ניסו לטפול על החסיד הנלהב, שהיה כל ימיו ירא וחרד על כל קוץ ומנהג, ובוודאי שלא הסכין להכנס לשום שאלה וספק בחומר איסור כרת. ה' יצילנו.

"עליה לרגל" בימינו

המנהג הידוע עד לימינו

ידוע מנהג וותיקי בני ירושלים, כי ב'שלוש רגלים', כאשר הם עושים את דרכם חזרה מהכותל המערבי, נוהגים הם לגשת לאחד משערי הר הבית, שער השלשלת או שער מוכרי הכותנה, ומשם משקיפים בערגה וממרחק לעבר מקום המקדש הנראה ממול, אומרים בכוונה והתעוררות את תפילת "ומפני חטאינו גלינו מארצנו", וכן "מלך רחמן רחם עלינו" מתוך תפילת מוסף של שלש רגלים. גם אני כותב השורות זה שנים רבות בדרך כלל משתדל לקיים את המנהג הוותיק והידוע.

עוד מנהג נהגו בעבר תושבי ירושלים, שבעת ה"עליה לרגל" היו נכנסים לבנין ה"מחכמה" הצמוד לכותל המערבי ליד שער השלשלת. קבלה היתה בידם, כי בית המחכמה הוא ממש אותו מבנה שבו היה בזמן המקדש "לשכת הגזית", אשר כדברי חז"ל היה חציו בקודש וחציו בחול. (כיום הדעה הרווחת היא כי מדובר בטעות בזיהוי המקום אך אין כאן המקום להאריך בזה). החל משנות התר"צ המוקדמות אסרו המוסלמים את כניסתם של יהודים למבנה זה ומאז פסק מנהג זה מלהתקיים. (כיום לצערנו שוכן במקום בסיס של משמר הגבול).

המנהג מלווה בזהירות גדולה שלא להכנס לתוך הר הבית

מובן מאילוי כי בני ירושלים היו מקפידים תמיד על האיסור החמור לעלות להר הבית, וכדעת כל פוסקי ההלכה בכל הדורות שאסרו לגמרי את הכניסה לשערי הר הבית, היות ואין לנו אפשרות לקבוע בצורה וודאית עד היכן הגבול שמותר לטמאי מתים להכנס, לכן

גזרו על כל שטח ההר שהוא אסור לטמאי מתים. אי לכך היו נזהרים עד מאד אף לא לגשת אל השער עצמו כדי לא להכנס אפילו לספק של איסור כרת רח"ל. וכן בבית המחכמה הנ"ל היו נזהרים לא לגשת לצד המזרחי הצמוד להר הבית שכן "חציו בקודש".

וכפי שאנו מוצאים עדות על מנהג זה ועל הזהירות שנלוותה אליו ב"לוח ירושלים תש"ז" (בהוצאת דב ברינקר, עמוד ע"ז) וכך הוא תיאורו האוטנטי:

"מהכותל המערבי עולים במדרגות דרך סימטאות צרות ועקלקלות בין חצרות ובתים של המושלמים ועולים לרחוב השלשלת, משם רואים את אחד השערים של הר הבית. לפני השער בית המשפט הדתי של המושלמים (מחכמה שרעיה). אומרים שכאן היתה לשכת הגזית ומקום הסנהדרין. לכאן נותנים עוד ליהודים להכנס, ודרך השער אפשר להשקיף על הר הבית שהוא תמיד מלא אורה. "השומרים המושלמים אינם נותנים ליהודים להכנס להר הבית, אבל גם היהודים, וביחוד שומרי דת, נמנעים מלהכנס להר הבית כי מצד הדין יש איסור כרת להכנס להר הבית בזמן הזה בהיותנו טמאים טומאת מת שאינה נטהרת כי אם באפר פרה, אולם יש מקומות רבים בעיר העתיקה שמעל גגות הבתים אפשר לראות את כל הר הבית ורבים עולים על הגגות האלה ביחוד בימי חג ומועד".

שער השלשלת

שער זה נמצא סמוך מאד לכותל המערבי, בדיוק מעל ל"קשת וילסון" הגדולה, המשמשת היום כחלק מעזרת הגברים במתחם הכותל המערבי. הגישה לשער היא דרך רחוב השלשלת (המשך של



ומתפללים בערגה מול מקום המקדש המכונה אצלם היום "כיפת הסלע" הנשקפת ממול. אפשר להבחין גם ביהודי העומד סמוך לשער, וזקן אחד כנראה שומר הוואקף, מונע ממנו להכנס פנימה. כמו כן אנו רואים כי גם כיום עומדים שומרי הוואקף בנחישות בשער זה ושומרים מכל משמר לבל יעזו שום יהודי להתקרב לשער. (התמונות הם מתוך ספר "ועשו לי מקדש" עמודים 34-35)

עדות מזמן הראשונים

התפילה בשערי הר הבית היתה מקובלת לא רק בשלש רגלים, ישנם עדויות עוד מזמן הראשונים על התפילות בשערי ההר, ואף חוברו פיוטים מיוחדים לכך. בספר "ועשו לי מקדש" (הנ"ל) מביא חלק מפיוט שחובר בזמן הראשונים:

"מחטאינו הסתר פניך

ולשועתנו הט אזניך

נמצא חן בעיניך

בעמדנו בשערי מעוניך

בשערי מעוניך סדרנו תפילה

המציאנו סליחה ומחילה"

הוואקף מתנכל למנהג זה

יצוין כי מאז ומתמיד, עד לימינו אנו (שנת תשע"ט), לא היתה דרכם של נוהגי מנהג זה סוגה בשושנים. אנשי הוואקף העומדים על המשמר בשערי ההר אינם רואים בעין יפה את הגעתם של היהודים עד לשער, הם מנסים להרחיק את היהודים עד כמה שהם יכולים ובפרט הם מונעים בכח שלא יפתחו שם איזה ספר יהודי כל שהוא.

בכתבי רבי שמואל הורביץ

כמו כל יהודי ירושלים, גם החסיד הנודע, שהיה כולו אש להבה לעבודת השם יתברך, רבי שמואל הורביץ ז"ל, נהג גם הוא להצטרף לקבוצות היהודים הניגשים לשערי הר הבית ומתפללים למען קירוב הגאולה. אך גם הוא כמו כל יהודי ירושלים החרדים לדבר ה', היה נזהר מאד מאד לבלי להכנס אל תוך שטח ההר, אפילו לא בספק, וזאת כתוצאה מהזהירות הרבה שרחשו בני העיר לאיסור החמור והנורא, שבאותם ימים שב והתחזק על ידי כל רבני ירושלים (ראה צילום).

וכך כאשר הגיע רבי שמואל בפעם הראשונה בחייו לעיר העתיקה שבירושלים, בחודש כסליו שנת תרפ"ג, ועשה לראשונה את הדרך מהכותל המערבי לעבר ישיבת תורת חיים (כיום עטרת כהנים), הוא תעה בדרכו וניגש עד לשער הר הבית, כאשר שומרי הוואקף הם אלו שמנעו ממנו להכנס פנימה.

(הבאטראק) כאשר במקום לפנות ימינה לסימטה המזבילה לכותל, ממשיכים ישר עד לשער עצמו. כמו כן ישנה גישה נוספת דרך המדרגות הנמצאות ליד עמדת השמירה בכניסה לכותל, לאלו שבאים משער שכם.

הסופר ש. זכריה בספרו "ירושלים הבלתי נודעת" (פרק יהודים ברחוב השלשלת עמ' 177) כותב כי בימי הביניים קראו לשער השלשלת בשם "שער השכינה" - "באב א-סכינה" כי לפי המסורת כאן בחצר השער התפללו היהודים מול מקום השכינה (אך כמובן לא נכנסו פנימה חלילה). בהמשך הפרק (עמ' 204) הוא מתאר סיפור אישי כיצד השומר בשער גירש אותו והעיף אותו לעבר המדרגות כי חשד בו שהוא מנסה להכנס פנימה.

קבלה ומסורת עתיקה חוזרת ונשנית בפי זקני ירושלים (הרה"ח ר' נתן דוד שפירא וכן מקובל אצל רבים) כי מקובל היה אצל יהודי ירושלים שיותר ללכת בחצר שלפני השער, עד שלשלת מסויימת התלויה באמצע תקרת החצר, במרחק של כמה מטרים מהשער עצמו, לשם כמובן נזהרו מאד לא לגשת כלל.

שער מוכרי הכותנה - "באב א-קאטין"

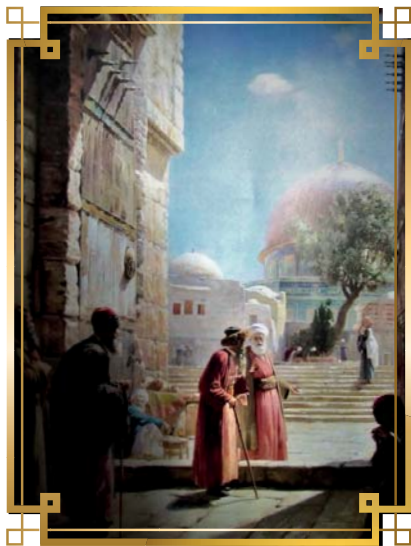
כאשר יוצאים מהכותל המערבי לעבר שער שכם, באמצע הדרך מול רח' מעלה חלדיה, ישנה פניה ימינה לרחוב המלא משני צדדיו בחנויות רבות ונקרא "שוק הכותנה". רחוב זה מוביל בסופו ל"שער מוכרי הכותנה".

גם שער זה היה מוקד לעליה לרגל במשך כל הדורות, ומעניין כי גם על החנויות מסביב לשער היתה מסורת מסויימת כי דווקא שם הוא מקומו של לשכת הגזית. ואילו לדעת בעל קורות העיתים (משנת תקצ"ט עמ' 22) שם הם ה"חנויות" אליהם גלתה סנהדרין, כמובא במס' שבת (טז:). על כל ההיסטוריה של השער והמסורת היהודית במקום, כתב ש. זכריה מאמר מיוחד בסדרת החוברות על שכונות הישוב הישן בירושלים, תחת הכותרת: שוק הכותנה, ה"חנויות", (ירושלים מנחם אב תשמ"ז).

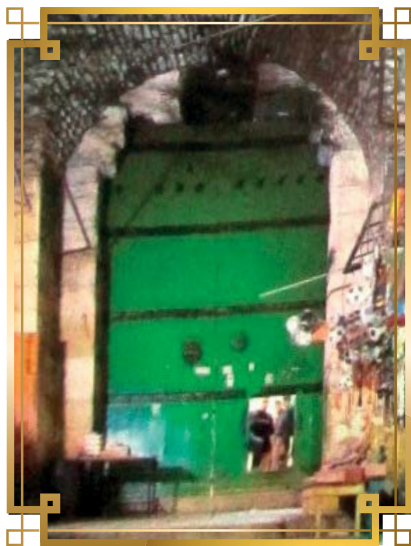
על רחוב זה התייחס בהרחבה רבינו הרדב"ז (תשובה תרצ"א) בנוגע

לזהירות שלא להתקרב למקום המקדש, ומציין כי היו חכמים בירושלים שהיו נמנעים שלא להכנס כלל לרחוב שוק הכותנה כדי להנצל מכל חשש, אך הוא כותב על זה כי היא חומרא יתירה. יצוין כי במאמרו של זכריה מביא מסורת כי גם בשער זה היתה תלויה שרשרת המציינת את הגבול עד המקום שמותר ליהודים לגשת.

לפנינו גם ציור שצייר הצייר העולמי גוסטב באורנפינד משנת תר"נ כיצד יהודים עומדים מחוץ לשער מוכרי הכותנה



ציור משנת תר"נ

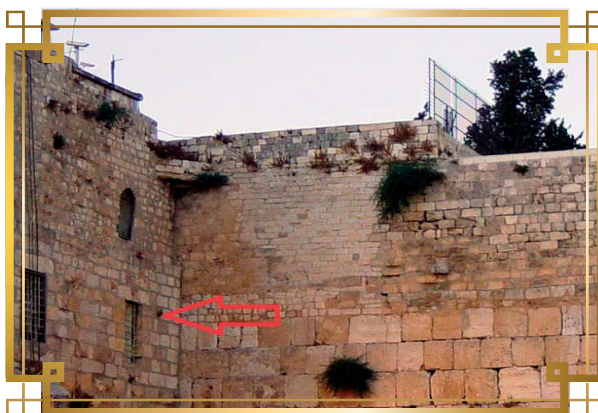


שער מוכרי הכותנה

דעתו הברורה של רבי שמואל הורביץ

לשונו הצחה והבהירה של רבי שמואל מלמדת בבירור כי הנהגתו לא היתה בגדר חידוש, אלא כך היה מנהגם של כלל יהודי ירושלים החרדים לדבר ה', מתוך דבריו אנו מבינים כי בסך-הכל מדובר במנהג רווח ונפוץ, מה גם שהוא צעד ביחד עם המון נוסף, ואף עשו ריקוד במעגל מול השער לעיני השומר הזועם... לאור זאת פשוט וברור כי כל מי שמנסה להוציא ציטטות חלקיות ומסולפות מתוך דבריו ולציין כאילו רבי שמואל הקיל חלילה וחס באיסור העליה להר הבית, פשוט מסלף ומשבש במזיד את העובדות ההיסטוריות!

כמו כן, כל מי שמכיר את סגנון כתיבתו של רבי שמואל, יודע כי אילו אכן היה נוהג אחרת מדעתם של בתי הדין בירושלים של אז, בוודאי היה מזכיר זאת בשורותיו, כפי שדרכו בכל דפי הספר לכתוב את כל הפרטים הנוגעים לכל דבר שעשה.



בנין המחכמה (לשכת הגזית) מצפון לכותל המערבי

זאת ועוד, אילו היה ח"ו היה נכנס לשטח שפורצי הגדר זהיום נכנסים, בוודאי היה מקדים כי הוא וחבריו טבלו קודם במקוה ונזהרו מכל טומאה וכו' וכו'. על כן פשוט לכל בר דעת כי הוא מציין דבר שהיה פשוט ומקובל אצל כל העם בימיו, ולא איזה דבר חידוש, ולא נכנס אפילו לחשש דחשש.

ובנימה אישית, כל מכריו של רבי שמואל, ובתוכם צאצאיו הרבים כ"י (בתוכם כותב השורות) וכן בתו תח"י, כולם יודעים ומעידים בבירור גמור כי רבי שמואל היה נזהר בדבר זה בהקפדה יתירה, וכך חינוך את כל צאצאיו בעת שהלך עימם לקיים מנהג זה בשנים בהם התאפשר הדבר. מבחינתם להגיד על רבי שמואל כי הוא נהג בדרך משונה מכלל הציבור החרדי בימיו ונכנס ח"ו לתוך שטח ההר - הוא בגדר "עלילת דם שפילה" שאין לה כל אחיזה במציאות האמיתית.

ויהי רצון שבמהרה יבנה בית המקדש ותחיזנה עינינו בשוה ה' ציון במהרה בימינו אמן.

וידברתם אל הסלע

פעם אחת, דבר רבנו זכרוננו לברכה עם הרב יעקב יוסף, מענין עבודת השם, כדרכו תמיד.

וספר לו משל: למלך ששלח את בנו למרחקים ללמד חכמות, אחר-כך בא הבן לבית המלך מלמד בכול החכמות. פעם אחת צוה המלך על הבן, לקח איזה אבן גדול מאד (כמו אבן הרחמים) ולשא אותו על עליות ביתו ומסתמא, לא יזהר בכול הבן לשא ולהרים את האבן, כי היה אבן גדול וכבד מאד. ונצטער הבן מאד, על שאי אפשר לו למלאות רצון אביו המלך, עד שגלה לו המלך דעתו אחר-כך, ואמר לו: היעלה על דעתך שאני אצוה עליך דבר כזה, לקחת האבן כמו שהוא ולשא ולהרים אותו, התוכל לעשות דבר כזה על-פי חכמתך הגדולה? רק כל כונתי היה, שתקח פטיש חזק ותכה ותפוצץ את האבן לחתיכות קטנות, ובזה תוכל להעלות אותו על העליה.

כמו כן השם יתברך צוה עלינו שנשא לבבנו אל פנים אל אל בשמים. ולבבנו הוא לב אבן גדול וכבד מאד ואי אפשר להרים אותו בשום אופן, רק על-ידי שיחך פטיש שהוא הדבור. ועל ידו יכולין לשבר ולפוצץ את לב האבן ואז נוכל להרים אותו להשם יתברך, והבן עוד פעם אחת דבר רבנו זכרוננו לברכה, מענין שצריכין לעסוק הרבה באמירת תהלים ותחנונות ובקשות והתבודדות וכו'. ושאל אותו הרב הצדיק רבי יודיל, זכר צדיק לברכה, איך לוקחין לב? (רצונו לומר איך זוכין שיהיו הדבורים בהתעוררות הלב), השיב לו רבנו זכרוננו לברכה, תאמרו לי אצל איזה צדיק קבלתם התעוררות הלב, העקר הוא האמירה בפה, להרבות בפה דבורים של תחנונות ובקשות והתעוררות הלב בא ממילא.

לאחר מגדולי מקרביו צוה לו בימי נעוריו של המקורב הנ"ל, שבשעת התבודדות ידבר הרבה בפרשיות עם כל איברי גופו ויסביר להם שכל תאוות הגוף הבל, כי הלא סוף כל אדם למות והגוף לקבורת יוכל וכל האיברים יכלו ויתקבצו וכו' ועוד דבורים פיוצא באלה. והתנהג כן איזה זמן, ואחר-כך ספר עם רבנו זכרוננו לברכה, והתנצל לפניו באשר שהגוף אינו שומע ומרגיש כלל כל טענותיו ודבריו עמו, אמר לו רבנו זכרוננו לברכה, חזק בענין זה ואל תרפה יד מזה ותראה אחר-כך מה שיהיה מהדבורים האלה, ושמע לעצתו וקום דבריו, עד שזכה אחר-כך, שכל איבר ואיבר שדבר עמו בפרשיות, נמשך אחר דבריו כל כך עד שצא מהאיבר הזה שדבר עמו כל החיות ממש. ונשאר בלא כח והרגשה כלל. וזה ראה בחוש באיברים החיצונים, כגון אצבעות ידיו ורגליו וכיוצא בזה עד שכשהתחיל לדבר עם האיברים הפנימיים שהחיות תלוי בהם, כגון הלב וכיוצא היה צריך לצמצם דבריו מאד, בכדי שלא תצא ממנו החיות ממש כנ"ל.

ושמעתי שפעם אחת דבר האיש הנ"ל עם המקרבים אליו מענין איך שיהיה העולם הזה אינו כלום ומה הוא התכלית מכל עניני הגוף וכו' כנ"ל. ובתוך דבריו נתעלה והתחיל לגוע (ובלשון אשכנזי שנשאר חלשות). וביגיעות גדולות שב ונתעורר בו חיותו, ואמר אז שזכה על-ידי קדשת רבנו זכרוננו לברכה, למדרגה זו, אשר בכל עת שמזכיר עצמו הישב מראת הענש והסוף והתכלית של כל עניני העולם הזה, אזי מרגישין כל איבריו, אפילו אצבע הקטן שברגליו, ממש כמו ששוכבין כבר ומקריבין וכו'. עד שצריך להתחזק גדול להתחזק חיותו בקרבו שלא תצא נפשו ממש, ורומקא לצלן, ושמעתי בשם רבנו זכרוננו לברכה, שאמר גם לכמה אנשים אחרים, מחמת שהגוף שלכם עב מאד וחזק בהתאוות, על כן, דאפיש איר איהם אסאף אהן דולען עם דבורים קדושים מענין התכלית. וממילא מוכן שצריכין לדבר גם כן עם עצמו, דבורים הרבה מענין התחזקות כדי שלא ירפו ידיו לגמרי חס ושלום. (השתפכות הנפש, מ"ח)





המנין

שלכם

סקירה על בתי המדרשות של אנ"ש ואלו שקבעו בהם מקום לתפילה לדורותם

פרק ב' - עיה"ק ירושלים תובכ"א

שערי חסד

כבוד רבינו, לאחר ששקטה המחלוקת ורצו לבנות התחילו מניעות הממון, אם בירושלים בכלליות לא היתה הפרוטה מצויה על אחת כמה וכמה בין אנ"ש אשר היו עניים מרודים, הרה"ח ר' משה בורשטיין בראותו את המצב תרם את הלירה הראשונה דבר זה רומם רוחם של אנ"ש שלקחו על עצמם התחייבות של לירה אחת הרב ד"ר מרדכי בוקסבוים (המשפטן החרדי ופרקליטו של היהדות החרדית) שהתקרב ע"י ר' משה רונטל עודד את הבניה בידעו את הבירוקרטיה של האנגלים ולקח על עצמו סכום ניכבד ואף קרא את ביהמ"ד "אוהל אסתר" ע"ש אימו, ר' יחזקאל מרגליות (חותנו של ר' נחמן בורשטיין ז"ל) יצא לאסוף כסף עם מכתב תמיכה עבור ביהמ"ד מזקני אנ"ש ר' אברהם שטרנהרץ ור' אפרימל מפשעבדוב' שר' יחזקאל היה מאוד מיווד עימו, וכך התחיל להצטבר כסף עבור הבניה ורכשו צריף ברחוב השל"ה, סמוך ל"קוואל" שהיה מקור מים מרכזי לתושבי שערי חסד.

הבניה

אך להוציא רישיון בניה בעירייה המנדטורית תחת שלטון האנגלים היה מאוד קשה להשיג ובודאי בזמן קצר כזה, יעץ להם ר' מרדכי בוקסבוים לנצל לטובתם את החוק האנגלי האוסר להרוס מבנה קיים וכך הוחלט ביניהם להקים את ביהכ"נ בין לילה אנ"ש נערכו לבניה ובלילה אחד התחילו לבנות את ביהמ"ד בעשר אצבעותיהם

כשהם משמשים כבנאים למרות שרובא דרובא לא הורגלו בכגון דא כאשר בין הבונים נימנים חשובי אנ"ש ר' יום טוב זלוטניק ר' העשיל פרנקל ר' אברהם מרגליות ר' משה

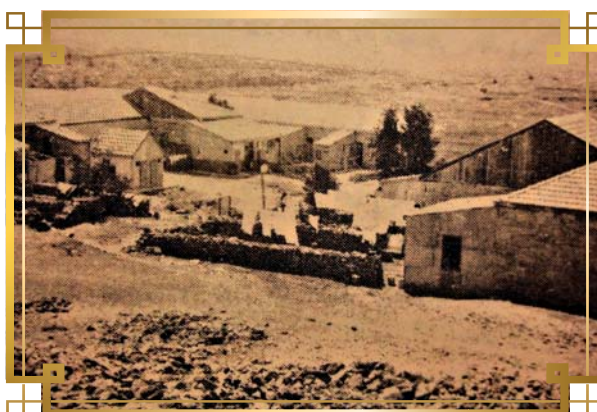
שנת ת"ש בירושלים החדשה הצעירה יחסית לשכונתיה בעיר העתיקה, עוד ועוד אנשים מגלים את האור, ומתקברים אל רבינו הק', כך שבשערי חסד הרחוקה מבתי הכנסת של ברסלב בעיר העתיקה ומא"ש, מתחילה להתלכד חבורה של אנשי הנחל נובע, חלק מגיעים ממשפחות אנ"ש וחלק מקורבים

חדשים שזה עתה באו כר' זאב חשין, ור' העשיל פרנקל, ר' משה רונטל, ור' יום טוב זלוטניק, ר' אברהם מרגליות, ר' משה פרידמן, ועוד.. חבורה זו עבדה את ה' בלב ונפש אך היות וההתנגדות לחסידות הייתה רבה ובפרט לחסידי ברסלב החליטו אנ"ש לייסד מניין משלהם תחילה מצאו מקום לתפילה בבית מדרשו של ר' אריה לוי' במשכנות שאננים הקרובה משם עברו אל שטיבל צדדי בבית הכנסת "חסידים" בשערי חסד ומשם לבית מדרשו של ר' שלום כאשר התימני ברחוב כהנוב, כך נדדו מבית מדרש למשנהו תקופה ארוכה עד שהחליטו לא עוד, הגיע הזמן שיהיה להם בית מדרש משלהם.

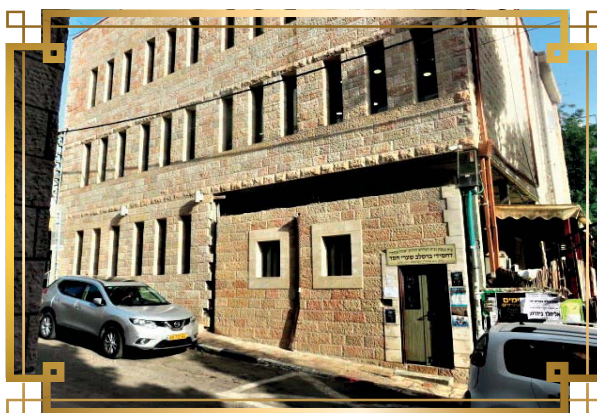
הביאו אלי סיד ואבנים ואני בונה...

ר' יום טוב זלוטניק שם עיניו על שטח סמוך לביתו ברחוב השל"ה שיבנה עליה לעתיד בית החסידים ברסלב, אך ההתנגדות הייתה עצומה ר' יום טוב לא חשב להתייאש

הוא חיפש איך למנוע ההתנגדות וניסה להימנות בין חברי ועד השכונה בכדי להוריד ההתנגדות מבפנים על אף שתמיד היה נחבא על הכלים ובורח מן הכבוד אך מה לא עושים למען



שערי חסד בראשית ימיה



הביהמ"ד כהיום

פרידמן ושיבלחט"א ר' אריה אלבום שליט"א ועוד.. הטיח היה מאנ"ש וממתפללי ביהמ"ד ר' זעליג שצקובסקי, חתנו של ר' יעקב צבי פילמר, שזה היה מקצועו, וכך חפרו את היסודות הניחו קורה על גבי קורה לבינה על גבי לבינה פח על גבי פח ור' יום טוב זלוטניק עמד וניצח על מלאכת הקודש, השמחה בעת העבודה היתה ממש פורצת גבולות על כל התקדמות ועל כל שורת לבינים חדשה יצאו בריקוד על פני השטח כאשר ר' יום טוב כמוכן גם נימנה בין הרוקדים, ובחסדי ה' עלה בידם לבנות קיר שלם (הקיים עד היום) בימים הבאים הושלמה העבודה בחשאי, פעם אחת באמצע הבניה הגיע פקח מטעם העיריה המנדטורית מיד ניתק ר' יום טוב את זרם החשמל שנמשך מביתו הסמוך חמק חרש לחסידישע שול כשליקוטי תפילות בידו התפלל והתפלל עד שסר האיום כך חיברו יחד לבינה לבינה טייחו והחליקו עד שהושלם הבניין, באחד משלבי הבניה התפוצץ צינור מים סמוך ומים החלו לזרום בשטף רב איש לא ידע איך לעצור המים אך ר' יום טוב זלוטניק התייצב להתפלל לפני קונו שיתקן עצה מלפניו והנה התגלה שבמעלה רחוב אוסישקין נמצא ברז ראשי חיפשו ומצאוהו וסגרוהו עד תיקון הצינור הפגום.

ר' משה אריה רזונטל הבטיח לכמה אנשים ישועות אם יסייעו בבניה אחד מהם ר' מרדכי בוקסבוים שלא היו לו בנים זכרים למעלה מעשרים שנה נולד לו בן בזכות הברכה (ה"ה ר' יוסף בוקסבוים יו"ר הטור השלם) (עוד אחד שהיו לו ילדים נוסע בבנים..) ור' משה ירוסלבסקי זכה לשפע בזכות זה, (שיש"ק חלק ז' ע"מ ק"א) וכך במסירות גוף ונפש ניבנה עוד בית יוצר לתורה יראת שמים ועבודת ה' עוד להבה ניצתה ונהפכה ללהבה יוקדת.

אש יוקדת

אור רבינו התחיל לפרוח בשערי חסד ובית הכנסת הקטן נהפך למגדלור רוחני כפי שמעידים התושבים מאותם ימים שלא דוקא נימנו בין חסידי ברסלב, כדברי ר' שמואל הורביץ "ונעשה קיבוץ יפה בשכונת שערי חסד והתחילו להתפלל שם וללמוד ספרי רבינו ז"ל ונעשה התעוררות גדול" (ימי שמואל ח"ג פרק ל"ו) אנ"ש התחילו לומר שם שיעורים ר' אברהם

שטרנהרץ היה מגיע מהעיר העתיקה עם ר' משה בורשטיין מדי שבת בכדי למסור שיעור בליקוטי מוהר"ן כאשר לשיעור מצטרפים בני עלייה משערי חסד שלא נמנו כלל על אנשי שלומינו, היו הרבה מאנ"ש שהתקברו בביהמ"ד זה ר' יום טוב זלוטניק אף ביקש מר' שמואל הורביץ לבוא לומר שיעור באופן קבוע אך לא אסתייעא מילתא, בשנים הבאות מסרו שם שיעורים הרה"ח ר' אריה לייב שפירא ר' לוי יצחק בנדר ור' אליהו חיים רוזין שהיו מגיעים ממא"ש בכדי למסור שם שיעורים בין מתפללי ביהמ"ד נימנים פארי וחשובי אנ"ש ביניהם ר' וועלוול חשין ר' נחום יצחק פראנק ר' זעליג שצקובסקי ר' משה אריה רזונטל ר' אברהם מרגליות ר' משה פרידמן ר' העשיל פרנקל ועוד... מעיין רבינו המשיך לפכות בשכונה רבות בשנים (כעבור כמה שנים נוסדה בשערי חסד חבורת מקורבים בשם "פחד יצחק" ע"ש מייסדו ר' יצחק אנשין וע"ש הפחד שהיה אם יתוודעו מי הם באי החבורה המקורבים משם נמנים כיום על זקני וחשובי אנ"ש).

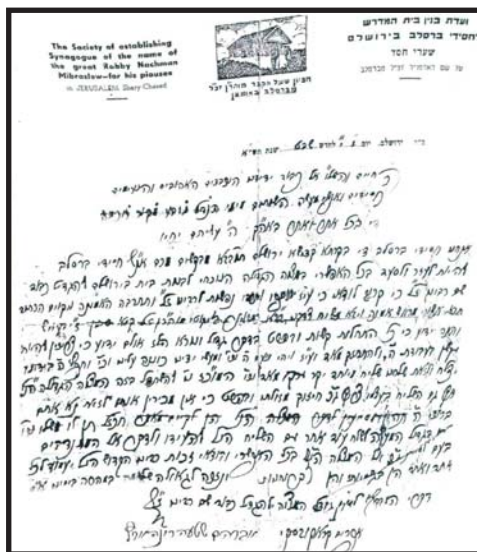
כיום

כשמונים שנה עבר מעת יסוד ביהמ"ד והרבה תהפוכות עבר על ביהמ"ד זה כאשר רצו להחריבו לפני כמה שנים בתואנות שונות, וב"ה שזממם לא עלה בידם וביהמ"ד עומד על תילו ואף שופץ לפני כ-30 שנה ובשנת תשע"א שוב, ומתקיימים בו תפילות מדי יום ביומו ושיעורים ממשיפיעי אנ"ש בגמרא וחסידות תמידין כסדרם, סעודה שלישית בצוותא מדי שבוע, ואף בשנים האחרונות היתה תקופה שהתקיימה בו ישיבה, כיום ביהמ"ד מתנהל ע"י הגבאי ר' משה גוטדינר הי"ו ובניו המתמסרים בכל נפשם לביהמ"ד ועדיין אפשר לראות את כותל המסירות נפש שנותר לגל ועד על מסירות נפשם של אלו שזכותם עומדת לעד ובזכותם שבוודאי תעמוד להם לעד.

תודה לר' אברהם שמעון בורשטיין, על המכתב מזקני אנ"ש עבור ביהמ"ד.
מקורות : כסופים- ח. בורשטיין, סיפורים ירושלמים, ימי שמואל ח"ג, הקליז, שיח שרפי קודש.



נראה הקיר שבבנה ע"י אנ"ש



מכתב זקני אנ"ש עבור ביהמ"ד

יום שנכפל בו כי טוב לסדר מסעי בני ישראל (ס"ת מימי הנחל)
לכבוד העורכים והמו"ל את הגיליון הנכבד והחשוב אשר בשם מימי
הנחל יכונה הע"י
שלו וברכה!

ראיתי הגיליון האחרון של חודש תמוז והוא מלא מזן אל זן דברים
פים וחשובים המקרים האדם לאביו שבשמים מתוך שמחה
והתחזקות אשריכם וחלקכם לאורייתא כה לחי!

ואכתוב כמה הערות והארות מה שעלה על רעיוני בעת עברי על דפי
הגיליון במאמר הנפלא של ידידי החשוב האברך היקר הר"ר שמואל
מאיר חשין שליט"א "לקדושים אשר בארץ" כתב בשם ספר כפתור
ופרח" שסביב המערה חומה גבוהה וכו' ומקובל שהוא מבנין שלמה
ע"ה.

מ"ש להעיר ע"ז שבמסעות רבי משולם מואלטה (שנכתב בשנת
ה' רמ"א) סימן ט' כתב וז"ל וראיתי מערת המכפלה שהיא בטבור
הארץ וזה דמותה, מקום המערה והישמעאלים בנו עליה מוסקאיה
(ר"ל מסגד) כמנהגם, ועשו חומה על פי המערה ובה חלון קטן ושם
מתפללים היהודים עכ"ל, וזה לא כהנ"ל, ומש"כ בגיליון הנ"ל מעניין
החלון בחומה שמכוון בדיוק מול מקום המערה הפנימית, יש לציין
לזה מש"כ הרע"ב מברטנורא (במכתב הראשון ששלח לאביו בשנת
ה' רמ"ח) סי' ה' וז"ל: וחלון קטן יש מחוץ לחומה אשר על גב המערה,
ואומרים שהחלון ההוא יורד למטה עד קברו של אברהם אבינו, עכ"ל
ויש לציין לזה גם ספר אלה מסעי (עמוד ט"ז) שכותב: שהארז"ל
היה מקיים מה שהיה מקובל להתפלל נגד החלון... הבנוי על מערת
המכפלה, קיים את זה הארז"ל שכן הוא האמת ששם ראוי להתפלל
וכו' (עי' בספר אבן השוהם ח"ח עמו' ר' הערה כ"ו).

ובספר אבן השוהם (שם) שהיו עולים ז' מדרגות עד שנת ה' תש"ח
כנודע ובגיליון כתב שבשנת תשכ"ז עקרו הציונים את המדרגות וצ"ע
קצת בזה, ומש"כ בעלון בשם רב שמואל בנו של ר"ש משאנץ ז"ל:

תגובת כותב מדור "לקדושים אשר בארץ":

יישר כח על המקורות הנוספים שהביא ידי"נ הרה"ח ראש"ש שליט"א. בענין מ"ש בשם מסעות רבי משולם שלא כדברי בעל כפתור ופרח, הנה
רבי משולם כתב ע"פ המצב שהיה בימיו שהמוסלמים השתלטו על המקום ועשוהו למסגד, וכל הרואה יחשוב שהם אלו שבנו את החומה, אבל
בעל כפתור ופרח כתב לאחר חקירה ודרישה כידוע דרכו בכל הענינים האלו.

בענין דברי ר"ש משאנץ על "מקום בית המקדש" אכן הלשון תמוה, ואולי התכוון שהקירות בנויים שם כעין קירות בית המקדש שבירושלים
דהיינו הכותל המערבי.

ע"י שמכניס כל כוחו בתפלה - והנה באים קבוצה "מתים" שאין
מתפללים תמיד בכח ומתאספים ל"תחיית המתים" זמנית.

ואכן כך הוא הדבר, הא למה זה דומה, לרכב שמנועו שבק חיים לכל
חי שמביאים רכב ח' ומחברים אותו למת ומנסים להחיות את המנוע
- ועל פי רוב בפעמים הראשונות אין המנוע מתחיה אלא שואג ומת
שוב עד שאחרי כמה וכמה נסיונות החיאה הוא יקום לתחיה.

כן הוא בתפלה שמתאחדים יחד ומתקשרים לצדיק האמת איש חי
ומנסים להחיות את המתים - ולא בהכרח שיתחי' בפעם ראשון ע"כ
מנסים שוב ושוב וכו'.

אלא שההבדל בין המשל למשל הוא בשני פנים הא' שבמשל אם
לא קם המנוע לתחי' מיד הרי שלא הלך ומתיאשים, לא כן בנמשל

לכבוד החברים מקשיבים אנשי צדיק האמת, ובפרט לעורכי הגיליון
הנפלא "מימי הנחל"

ראשית אודה לכם על הגיליון העשיר והמושקע היו"ל מדי חודש
בחדשו ומעורר להתחדש בעבודת ה' מחדש.

ברצוני להתייחס למכתב הנפלא שכתב חברינו ר' שמואל דוד
שטרנפלד הי"ו בענין "מעמד" תפלה בכח, שבא לעורר ולחזק התפלה
בכח גם בימי "בין הזמנים" בין מעמד למעמד וכו' אבל משום מה אצל
חלק מהחברים התקבל הדברים באופן שונה במקצת והובנו כולזול
במעמדי התפלה בכח שארגנו האיחוד במס"נ וכמו ששמעתי אומרים
בשם ר' נתן ליברמנט שליט"א בעניין, "מתאספים קבוצה של מתים
לחיות ביחד לזמן מה" וכוונתו שהרי עיקר החיות מקבלים מן התפילה

שיכול הדבר להתגלגל מא' לשני ומשני לשלישי כאור ישר וחוזר עד שפעלו את פעולתן.

והחילוק השני שבמשל בניסיונות לא פעל כלום משא"כ בנמשל כל נסיון הרי שחטף בעוה"ז עוד מעט טוב עוד תפלה בכח עוד חיות וגם בכל פעם שמתפלל עוד טיפה בכח (גם אם זה יהיה בשטיבלאך ח"ו) הרי שחטף לעצמו עוד מעט טוב והצדיק חוטף כל נקודה ונקודה ובונה מהם בנינים נפלאים - אברי השכינה והמשכן וכו' - ולכל אלו שהתייאו אחרי שלא ראו תוצאות בשלימות מיד - הרי גם אם היו רואים "תוצאות מיידיות" כמו שנהוג כיום בעולם הרי שתקנתם תפילת שחרית, אך מנחה ומעריב מה יהא עליה, וכי אף פעם לא היה

להם איזה מעריב שנדחה עד מאוחר בלילה וכל התפילה חולף במוחו ובאמירה בחפזון... או איזה תפילת מנחה בשטיבלאך כמה דקות בודדות קודם השקיעה... וכו' וכו' כל אחד כאשר יודע בעצמו ולא נותר אלא להתייאו לגמרי... אלא שגם הם יודעים כמה שאפשר לתפוס ובכח לתפוס איזה מעט טוב יתפוס ועל שאר התפילות והימים יצחק להשי"ת שיזכה.

ה' יזכנו להתפלל באמת ובכח כראוי תמיד כל התפילות כל הימים בבית המדרש הנקרא ע"ש הצדיק בהתקשרות אמיתי לצדיק האמת ולקיים כל עצותיו בשלימות תמיד לטוב לנו כל הימים.

חברכם ישראל טנג'י

לכ' עורכי הגליון הנפלא 'מימי הנחל' ובפרט מדור 'לקדושים אשר בארץ'

גם אני נמנה בין אלו הנהנים משלל מאמריו של ידידי הרה"ח ר' שמואל מאיר חשין שליט"א, אשר בכל פעם מפתיע את הציבור עם מאמרים חדשים וחקירות חדשות הנוגעים אל המקומות הקדושים השמורים אתנו במסורת, ואשר נעלמו מאתנו במרוצת הדורות, ובא יבוא במאמריו המחכימים לגלותם לנו לחדש ימים קדמים.

על של עתה באתי על מאמרו הנפלא בענין מערת המכפלה אשר בחברון [בגליון חודש תמוז], בו השכיל לבאר הן הדברים ממקורם מדברי חז"ל, והן מצד המציאות, ובפרטיות מצד מה שנתברר לאחרונה כאשר ירדו דל"ם שונים ויחקרו תכונת המערה שמתחת לפני הקרקע. הריני להקדים כי כל דברינו הם בגדר אי לאו דדלאי לך חספא לא משכחת מרגניתא תותא, ורק לאחר דבריו הנפלאים של ר' שמואל מאיר, באתי להמשיך להתבונן במה שיש עדיין לעיין בזה.

דברי המסעות בנימין

א] הנה אמנם כן המעיין בספרי המסעות כבר מזמן הראשונים, יראה שהכל מכוון להמערות שמצאו הם בירידתם לתוך המערה, אפילו במספר המדרגות היורדות מטה לתוך המערה [1], וגם המערה נמצאת במרכז הבנין, והמערה הפנימית נמצאת ממש מתחת המצבה המיוחסת לאברהם, וכל זה מראה לכאורה על אמיתות הדברים. בכל זה עדיין ישנם דברים שלא נמצאו בידינו וכאשר נציין בזה.

הנה הנוסע הראשון בזמן רבותינו הגאונים הוא ר' בנימין מטודילא ונדפס בספר מסעות בנימין [הרבה מדבריו הובא בספר סדר הדורות] שהעיד שהמצבות העליונות נעשו ע"י הגוים ומתעים בהם את הגוים ששם קברי האבות, ורק את היהודים מניחים לרדת למטה תמורת מעות, וכתב שם בזה"ל: וירד אדם למטה ונר דלוק בידו במערה אחת ולא ימצא שם כלום, גם בשנית עד שיבוא אל השלישית, והנה שם ששה קברים, קבר אברהם יצחק ויעקב שרה רבקה ולאה, זה כנגד זה, וכולם חתומים אותיות חקוקות על קבריהם, על קבר אברהם חקוק זה קבר אברהם אבינו ע"ה, וכמו כן על כולם, במערה ההיא מדליקין שם עששית אחת דולקת ביום ובלילה על הקברים, ושם חביות מלאות עצמות מישראל, שהיו מביאין שם מתיהם בית ישראל כאו"א עצמות אבותיו. ע"כ.

והנה הגם שמצאו במערה הפנימית חביות מלאות עצמות וחלקם כבר נשתברו משך הזמן, ונתפזרו שם ע"ג העפר, בכל זאת לתימה הדבר שלא מצאו שם אפילו מצבה אחת לתרופה, ואילו ר' בנימין מעיד על ששה מצבות רשומות, ויתירה מכאן שכמעט וגם אין מציאות להכניס שם שש מצבות, בהיותה מערה קטנה בת כמטר וחצי, ומשמע עוד שהיו נכנסים שם ומדליקים נרות על המצבות, וכל זה מוכיח שזה מערה גדולה ורחבה [ומזה נדחה ההשערה לומר שתחת העפר תיחוח שהמערה מלאה בהן נמצאים המצבות האלו, כי מלבד ממה שלא נמצא זכר מזה, גם מצד קוטר המערה זה לא מתאים].

השערה בכונת דברי המסעות בנימין

ב] מכח זה באנו להשערה לומר כי אין הכרח שהחביות מלאות עצמות הם בתוך המערה ממש, ואף שהזכיר 'ושם חביות מלאות עצמות מישראל', אין מוכרח שזה בתוך המערה עצמה, אלא שסיפר שנמצא שם עוד קברות ישראל מבלי שיציין מקומם המדויק, וכן מסתבר כי מסתמא לא הניחו עצמות של סתם אנשים מישראל בתוך קברי אבות עצמן, כי מאן ספון לומר ולהרגיש שהוא ראוי לשכב שמה, וכמה החמירו בדבר שלא להניח רשע אצל צדיק, וכנגד האבות הק' מי הוא זה יחשיב עצמו להיות משכנו ראוי להיות ביניהם, לך נא ראה בזה"ק (פר' חיי שרה) כי אפילו אדם הראשון חרד חרדה גדולה כאשר הבחין שהולכים לקבור שם את אברהם ואת שרה, ע"ש.

מכל זה נוטים הדברים שזה אחת מהמערות המובילות אל מערה פנימית מכולם, ור"ב מטודילא שהזכיר ג' מערות, כוונתו מבוארת כי תחילה כתב שיוירד על המדרגות המוליכות מטה, וממשיך דרך הפרוזדור עד שמגיע אל המערה הראשונה שמתחת 'חדר הנרות' כי הכניסה לתוך המערה אינה דרך חדר הנרות אלא מחוצה לה, לכן לא חישוב את חדר הנרות למערה ראשונה, ומן המערה הראשונה נכנס למערה שניה ושם העיד שאין שם כלום [ואמנם לפנינו היום נמצאו שם חביות מלאות עצמות כאמור], ומשם נכנסים למערה פנימית והוא המערה השלישית, ושם אכן נמצאים ששת המצבות הנזכרים, ומן השמים נתעלם הדבר מעיני החוקרים הארכיאולוגים שלא יחטטו במה שאינו ראוי להם.

ההסתרת פנים בדורינו בענין הגילויים שהיו רגילים לראות במקום זה
ג] יש לציין בזה כי זהו המקור היחיד [המוסמך] אשר בידינו, אשר העיד על הנמצא בתוך נבכי המערות הללו, וכל הכותבים שלאחריו הן ר' פתחיה מרגנשבורג והן הר"ש בהר"ש משאנץ מבדלי התוס' ויתר כותבי הדורות, כולם כתבו להדיא שנכנסו דרך הפרוזדור עד לפתח המערה הזאת [אשר לשיטתנו הוא פתח המערה הראשונה] ותו לא.

והפלא שבדבר הוא, כי בזמנם וכן בדורות שלאחריהם כבר התרחשו מעשי פלאות גם למי שנכנס לתוך חדר הנרות ולא העלה על דעתו להיכנס למערות פנימיות יותר מזה, ר"פ מרגנשבורג מעיד שמפתח המערה יוצא רוח סערה, ומפלת את האדם העומד שם ומשליכו לאחוריו שלא יכנס פנימה, והרי זה עדות לאחד מהראשונים, עוד קרוב יותר לדורותינו בספר שערי ירושלים לר"מ ריישער תושב ירושלים בשנת תרכ"ו (שער י') יביא איזה סיפור מחכמי ישראל שירדו ט"ו המדרגות היורדות מטה ויפצירו בעד ירדת הגשמים, ולאחמ"כ התחילו להפציר שם על הגאולה, ותצא רוח סערה משם בקול רעש גדול ונדחפו משם ביד חזקה, גם הערביים [- אם ניתן להאמין לסיפוריהם] ירבו בסיפורים על אנשים ששילשלו אותם דרך החלון לתוך המערה [- לתוך חדר הנרות] ומיד מתו. ואכמ"ל בסיפורים, אך כפי הנראה בההסתרת פנים שאנו שרויים בה, חדלנו ממראות כאלו, ויכולו בני אדם להסתובב כרצונם מבלי שיחרדו משום דבר, ומן

השמים לא ימנעו בעדם עם כל גודל קדושת המקום בעוה"ר. ואין אתנו יודע עד מה.

עובדא דר' בנאה במשנת הראשונים

[ד] עד הנה כתבנו מצד החקירות והבירורים במה שמצאו שם, אך לגופו של ענין א"צ כ"כ להרחיב בדברים, היות והדברים מנוגדים לדברי חכז"ל בגמ' (ב"ב נח). בעובדא דר' בנאה דהוה מציין מערתא כי מטא למערתא דאברהם אשכחיה לאליעזר עבד אברהם כו' [ע"ש כל העובדא]. הא בעינא לצינוי מערתא כמדת החיצונה כך מדת הפנימית, ולמ"ד שני בתים הם זו למעלה מזו כמדת העליונה כך מדת התחתונה. ע"כ. ומבואר שביקש ר' בנאה למדוד מדות המערה, ואמרו לו שאין בזה צורך ויוכל לדעת מדתה כפי אשר ימדוד המערה החיצונה, שהפנימית גדולה כמותה באורך וברוחב, וא"כ יש לו לציין כנגדה מלמעלה ע"פ הקרקע - להרחיק משם את הכהנים ועושי טהרות שלא יכשלו בטומאת מת. כן פירשו הרשב"ם, וכ"מ בתוס' ד"ה (מציין מערתא) ברמב"ן בריטב"א ובר"ן.

בהיותי בזה הריני להעיר על חידוש היוצא מתוך דברי רשב"ם אשר על ידה יתורץ תמיהה קיימת שיש לתמוה ע"ד ר"ב מטודילא הנ"ל שכתב שיש במערה הפנימית [השלישית] ששה קברים של האבות והאמהות, וזה תמוה שהרי ידענו מדברי חכז"ל (עירובין נג.) שקבורים שם ארבע זוגות, ונוסף עליהם אדם וחיה ואיה מקום קבורתם, אך לדברי רשב"ם מבואר, כי האבות קבורים במערה החיצונה, ובמערה הפנימית קבורים רק אדם וחיה, ובמערה זו לא הניחוהו לר' בנאה להיכנס שם שלא יסתכל בדיוקני עצמה, ועליה אמרו לו דמתוך שיראה מדת החיצונה יוכל לדעת מדת המערה הפנימית מקום קבורת האדם ואשתו, ובזה מבואר כי שפיר כתב שיש שם רק ששה קברים, שזה המערה החיצונה, ולפנים הימנה יש עוד מערה [רביעית] וזהו מידתה כהראשונה ושם קבורת האדם ואשתו.

שיטת הרי"ף בענין זה

[ה] נחזור אל הענין, מבואר בדברי כל הראשונים הנ"ל כי טעם שנכנס ר' בנאה להתם הוא כדי לציין כנגד המערה מלמעלה מקום הטומאה, ואמנם בס' כפתור ופרח [לחד מקמאי ר' אשתורי הפרחי] (פרק יא) כתב להקשות על סוגיא זו מכמה צדדים, כי מדוע היה צורך לציין המקום מבחוץ, והלא המקום מוקף חומה מקדם עוד מימי שלמה המע"ה, ומחמת עוד כמה דקדוקים הסיק כי מש"כ מציין היינו 'מעין' שעין במדות המערה ואין הכונה לציין קברות, וסיים דבריו וגם הרי"ף ז"ל כתב בתשובה שזה ראה בחלום. ע"כ. והיה מקום לטעות מזה שדעת הרי"ף שלא ציינו שם מפני הטומאה, אלא שהכל היה מראה החלום, אך המעיין בשו"ת הרי"ף (סי' שי"ג) יראה כי הרי"ף עצמו כתב כי 'רבי בנאה הוה עסיק בציין מערתא כי היה [- היכי] דליפרסם מקום טומאה דלאבדלי כהני מינה, וסיים דבריו 'והאי מעשה דאיתמרא בחלום ראה אותו במראית העין'. ע"כ. הרי כתב בבירור שציין המקום מפני הטומאה, אלא שעיקר המעשה ס"ל שהיה זה במראה החלום.

ויתכן שטעמו בזה עפי"ד החכם בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' תי"ח) שהאריך לבאר שהכל נאמר דרך משל ע"ד הסוד. וע"ש בטעמו באורך. אך לדברי כולם היה סיבת הציין מפני הטומאה, וכמש"כ הרי"ף להדיא ונחלקו רק בפרטי כל הסיפור שנוצר שם, האם היה זה בפועל או שהיה במראה החלום או שזה נאמר קצתו דרך משל, ובכן התשובה שהשיבו לר' בנאה כמדת החיצונה כך מדת הפנימית, נאמרה בכדי שיוכל לציין את הטומאה מלמעלה לפי מדת המערות האלו.

בדעת הכפתור ופרח

[ו] ורק הכפתור ופרח לדידיה ס"ל שהכל היה במראה החלום,

וכלל לא הוצרך לציין, והכרחו כיון שהמקום כבר מציין מבחוץ ע"י החומה המקפת את הבנין, והנה לעיקר קושייתו היות זה נגד דעת כל הראשונים כנ"ל, ראוי להעיר כי לפי האמת יש ליישב הקושיא בפשוט, כי הבנין והחומה המקפת אותה הוא בנין גדול ורחב גדולה יותר ממדת המערה בכפלי כפליים [כמו שנראה כהיום], ואדרבא דוקא לכן הוצרכו לציין מדת המערה, לדעת עד היכן מותר לגשת תוך החומה הזאת באופן שלא יאהילו על הטומאה [כי בזמנם היה החומה מבלי אוהל על גבה כמתבאר במאמר הנדפס].

ואפילו להכפתור ופרח אף שחולק הוא ע"ד הראשונים הנ"ל, אין שום מקום להכריח לומר שחולק נמי על עיקר המציאות שאין מדת הפנימית כהחיצונה, כי מדסיפרו זה בגמ' משמע שנקטו שזה חלום אמת, ואין נפ"מ בין אם ראה זה בחלום או שראה זה במו עיניו [והכפתור ופרח סייע עצמו מדברי הרי"ף רק בפרט זה שלא מדד המערה ממש אלא שהכל היה דרך עיון, ולזה שפיר מצא בדבריו ראייה, דכמו"כ להרי"ף הוא כן, היות וגם לדעתו לא נכנס אל תוך המערה ממש, ושיער הדברים במראה החלום. והבן].

מסקנת דברינו

[ז] בהיות כן אחר שזה דעת כל הראשונים שמדת החיצונה כהפנימית, ולמעשה לא נמצא כדבר הזה בהמערות שנמצאו מתחת בנין מערת המכפלה, כי המערה החיצונה הוא כשלש מטר וחצי, והפנימית פחות ממחצית ממנה - כמטר וחצי, ע"כ שאין כאן לא מערה חיצונה ולא מערה פנימית, אלא הכל מבואות המוליכות אל תוך מערת קברי אבות, והמערה השלישית [שלא נתגלתה] הוא המערה החיצונה, ולפנים הימנה עוד מערה גדולה כמידתה, וזהו המערה הפנימית, ושם קבורת אדה"ר וחיה כדברי רשב"ם הנ"ל.

התגלות המערה רק למי שראוי לכך

[ח] אף מבלעדי כל הדברים האמורים בזה, לכשנקבל דברי החוקרים שהעלו בדעתם שמצאו המערה החיצונה והפנימית, והנה לא נגלה לפנינו אותם הדברים המפורשים בגמ', ולא מצאנו מצבות וקברות שם, יש לדעת מש"כ בזה"ק (פר' חיי שרה קנז): אי עפרון הוי חמי במערתא מה דהוה חמי אברהם בה לא יזבין לה לעלמין, אלא ודאי לא חמא בה ולא כלום, דהא לית מלה אתגלייא אלא למאריה, ובגין כך לאברהם אתגלייא ולא לעפרון, לאברהם אתגלייא, דיליה הוה, לעפרון לא הוה אתגליא ליה, דלא הוה ליה חולקא ביה, ובגין כך לא אתגלי לעפרון כלום, 'ולא הוה חמי אלא חשוכא' וכו'. דכולא הוה מאיס עליה דעפרון דלא ידע מה היא. ותא חזי, כד עאל אברהם במערתא בקדמיתא, חמא תמן נהורא, ואתרמי עפרא קמיה, ואתגלי ליה תרין קברין וכו'. ע"כ.

הרי מדברי זוהר"ק כי לעפרון הגם שהיה יוצא ונכנס בתוך המערה, לא ראה שם מאומה אלא מערה חשוכה ותו לא, והיתה המערה מאוסה בעיניו, ורק כשנכנס שם אברהם נתגלה אדם הראשון מתוך העפר ודיבר אליו ע"ש בזה"ק, בכך י"ל כי גם בזמנינו משלא זכינו יכולים להיכנס למקומות קדושים ביותר, ולא להרגיש כלום כאשר מטרת הכניסה הוא כמו עפרון שאינו רואה ומביט על הדבר בקדושה הנכונה, רק כדמות חוקר ארכיאולוגי שמחטט וחופר מבלי שום מטרה ותכלית, לך נא ראה ברשב"ם (ב"ב שם) שכתב כי ר' בנאה אדם גדול וחשוב היה לפיכך ניתן לו רשות ליכנס לקברי צדיקים, אבל אחר לא כדאמר' גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם. ע"ש.

ואחתום מכתבי בזה מעין הפתיחה בשבח המאמרים הנפלאים.

יואל רוזין

קרוב אליך הדבר.

האד"מ

"קחו עמכם דברים"



סימן טוב ופזל טוב

ברגשי גיל ושמחה נשגר ברינה ובתודה ברכת מזל טוב לחברינו היקר, אוצר כלי חמדה, ארי שבחבורה, העוסק ללא ליאות ימים ולילות למען הצלחת איחוד האברכים בכלליות והצלחת החבורות השבועיות בפרטיות

הר"ר נחמן רייכר שליט"א

לרגל הולדת הבת למזל"ט

כה יתן ה' וכה יוסיף, ויזכה לגדלה לתורה ולחופה ולמעש"ט ע"פ דרך רביה"ק, לרוות מלא חפניים נחת דקדושה ממנה ומכל יו"ח מתוך הרחבת הדעת וסייעתא דשמיא ובכל אשר יפנה יעשה ויצליח, אמן

המוקירים בכל לב

איחוד האברכים

סימן טוב ופזל טוב

ברגשי גיל ושמחה נשגר ברינה ובתודה ברכת מזל טוב לחברינו היקר, אוצר כלי חמדה, ארי שבחבורה, העוסק ללא ליאות ימים ולילות למען הצלחת איחוד האברכים

הר"ר נחמן בר"ן חשיין שליט"א

לרגל הולדת הבת למזל"ט

כה יתן ה' וכה יוסיף, ויזכה לגדלה לתורה ולחופה ולמעש"ט ע"פ דרך רביה"ק, לרוות מלא חפניים נחת דקדושה ממנה ומכל יו"ח מתוך הרחבת הדעת וסייעתא דשמיא ובכל אשר יפנה יעשה ויצליח, אמן

המוקירים בכל לב

איחוד האברכים

וְאֵלֶּה יַעֲמִדוּ עַל הַבְּרָכָה

חברינו וידידנו היקרים שיחי' אשר הרימו את נדבת לבם עבור הוצאות הגליון

ר' נחמן רייכר הי"ו
לרגל השמחה בהולדת הבת
למזל"ט

ר' נחמן ב"ר נחמיה חשין הי"ו
לרגל השמחה בהולדת הבת
למזל"ט

ר' משה יעקב צוקר הי"ו
לרגל שמחת הבר מצוה לבנו אברהם ני"ו
שתתקיים אי"ה בליל שב"ק פרשת עקב באולמי אינזליכט "בנות ירושלים"

לתרומות והנצחות בעת שמחה או לעי"נ
נא לפנות לר' אברהם יצחק בלום, 05485-61903
אברך יקר, קח חלק בהוצאות הגליון וזכה לך ולחבריך!

התורה הזמנית
תורות ט' - קי"ב

ברכת מזל טוב חמה ולבבית שלוחה בזאת לחברינו היקרים

הרה"ג ר' נחמן נתן ויינשטוק
ר' יהודה לייב פראנק
ר' בנימין פראנק
ר' יוסף קנפלמכר
לאירוסים צאצאיהם

ר' משה יעקב צוקר
להכנס הבן לעול תורה
ומצוות

ר' שמעון בר"ן שפירא
ר' משה לייב פלטינק
לנישואיהם

ר' נחמיה חשין
ר' יעקב אהרן
פלטינק
ר' יוסף לבל
ר' ישראל סיעה
לנישואים
צאצאיהם

ר' יצחק משי זהב
להולדת הבן

ר' אליהו יהודה שפירא
ר' נחמן ב"ר נחמיה חשין
ר' נחמן רייכר
ר' חיים מרדכי חשין
להולדת הבנות